

CẤP CỨU THẢM HOẠ

*Bác sĩ Tôn Thất Quỳnh Ai
Trưởng khoa cấp cứu – Bệnh Viện Chợ Rẫy*

I. Mục đích:

Con người là vốn quý của xã hội. Do đó cấp cứu thảm họa là trách nhiệm của toàn dân, của nhiều ngành chức năng, và đặc biệt là ngành y tế. Tai nạn hàng loạt có thể xảy ra do chiến tranh, thiên tai, hỏa hoạn, sập nhà, tai nạn giao thông... Cấp cứu thảm họa là giúp nạn nhân được hưởng sự chăm sóc kịp thời, hiệu quả, giảm thiểu tối đa số thương vong.

II. Vấn đề cứu hộ và cấp cứu nạn nhân:

Qua thực tiễn của thảm họa vụ cháy Trung Tâm Thương Mại Quốc Tế (ITC) tại thành phố Hồ Chí Minh cũng như qua tìm hiểu, tham quan, học tập kinh nghiệm ngoài và trong nước, chúng tôi thấy cần thiết phải đặc vấn đề cứu hộ và cấp cứu nạn nhân một cách rõ ràng và nghiêm túc.

1. Cứu hộ nạn nhân:

Cần thiết phải tổ chức các đội cứu hộ chuyên nghiệp, được huấn luyện hoàn hảo, có thể lực và đầy đủ sức khỏe cũng như được trang bị đầy đủ phương tiện cứu hộ. Đây là lực lượng chủ lực được tung vào nơi có thảm họa, có sự cố nghiêm trọng để cứu hộ nạn nhân, đưa nạn nhân ra khỏi nơi nguy hiểm (được xem là tuyến I).

Do đó trang bị đầy đủ các phương tiện cứu hộ là yêu cầu bức thiết. Các trang bị cứu hộ tối thiểu như là áo chịu nhiệt, chống cháy (có thể đến 1.200⁰ C), mặt nạ phòng độc, máy thở cá nhân cho người cứu hộ, thang cứu nạn, ống thoát nạn, dụng cụ cứu nạn (kích, kiềm cắt thép, búa phá tường,...), thiết bị thông tin liên lạc giữa các thành viên đội cứu hộ với nhau và với bộ chỉ huy phòng chống thảm họa (tại hiện trường và trung tâm).

Các thành viên đội cứu hộ cần được huấn luyện đầy đủ, có chứng nhận, có đẳng cấp (kể cả đào tạo ở nơi có bằng cứu hộ quốc tế).

Cũng cần nghĩ đến thành lập các đội cứu hộ chuyên nghiệp được chuyên sâu hoá: cứu hộ trên biển, cứu hộ trên giàn khoan dầu khí, cứu hộ hàng không,...

2. Cấp cứu nạn nhân:

Do y tế đảm trách (được xem như là tuyến II) có nhiệm vụ tiếp nhận phân loại, cấp cứu và vận chuyển nạn nhân đến các khoa cấp cứu của các bệnh viện một cách hợp lý và thích hợp cũng như có tổ chức tiếp nhận, cấp cứu có hiệu quả trong các khoa cấp cứu của bệnh viện

Như thế cấp cứu nạn nhân bao gồm 2 phần : Phân loại và sơ cứu tại hiện trường và tổ chức đáp ứng cấp cứu tại các cơ sở điều trị (bệnh viện)

III. Tổ chức cấp cứu thảm họa:

Yêu cầu có tổ chức, nhanh chóng, chính xác và hiệu quả

1. Cấp cứu tại hiện trường:

Cần thống nhất chỉ huy, có tổ chức chặt chẽ

Chỉ huy cấp cứu thảm họa tại hiện trường phải là người có khả năng đánh giá được toàn cục của thảm họa, điều động được mọi lực lượng cần huy động trên địa bàn cũng như khả năng điều phối hoạt động các nhóm, đơn vị cấp cứu khác nhau

Thông thường chỉ huy cấp cứu thảm họa là UBND Tỉnh, Thành phố (đối với thảm họa ở địa bàn Tỉnh, Thành phố) hoặc cấp lớn hơn khi thảm họa xảy ra ở tầm cỡ lớn hơn (Bộ Y Tế, Chính phủ,...)

Nhiệm vụ bác sĩ:

- Trình diện chỉ huy cấp cứu thảm họa tại hiện trường và chịu sự phân công của chỉ huy này (UBND hoặc Bộ Y Tế)
- Đánh giá tình hình chung: ước lượng số thương vong nặng, trung bình, nhẹ
- Báo cáo tình hình về bệnh viện
- Khám và phân loại bệnh: nặng, trung bình, nhẹ $\Rightarrow$ tiến hành sơ cấp cứu, cho y lệnh điều trị thích hợp vào hồ sơ bệnh
- Chuyển viện theo tính ưu tiên về tình trạng bệnh, tận dụng các phương tiện giao thông chuyển các trường hợp nhẹ đến các cơ sở y tế lân cận nhằm giảm tải cho các trung tâm
- Phối hợp với các đơn vị y tế khác ở hiện trường

Nhiệm vụ điều dưỡng:

- Thực hiện nhanh chóng, kịp thời, chính xác các y lệnh của bác sĩ
- Phụ bác sĩ tiến hành sơ, cấp cứu bệnh nhân
- Theo dõi bệnh nhân sát sao, kịp thời báo bác sĩ khi bệnh có chuyển biến bất thường
- Chuyển viện theo chỉ định của bác sĩ
- Phối hợp với các đơn vị y tế khác đang có mặt tại hiện trường theo điều động của bác sĩ phụ trách hay người lãnh đạo chung

2. Cấp cứu tại bệnh viện:**Nhân lực**

- Chỉ huy: Lãnh đạo bệnh viện
- Nòng cốt: Tua trực cấp cứu và các toán cấp cứu ngoại viện
- Bổ sung: Tua ứng trực + Hỗ trợ của các khoa phòng trong bệnh viện
- Lúc cần thiết huy động 100% lực lượng của khoa cấp cứu và toàn bệnh viện

Trang bị

- Xe cứu thương có trang bị đầy đủ phương tiện cấp cứu
- Băng ca
- Nẹp cổ, chi
- Thuốc cấp cứu và máy móc dụng cụ hồi sức cấp cứu
- Mặt bằng: Khoa cấp cứu và khu vực chuẩn bị sẵn sàng cho cấp cứu thảm họa

IV. Quy trình cấp cứu tại bệnh viện**1. Tiếp nhận thông tin:****Nhân viên tiếp nhận:**

- Cần nắm được các thông tin: Địa điểm, loại hình tai nạn, ước lượng số thương vong, yêu cầu của người cung cấp thông tin đến tại hiện trường hay chuẩn bị đón tiếp tại khoa cấp cứu
- Báo ngay tình hình cho bác sĩ trưởng tua trực

Bác sĩ trưởng tua trực:

- Báo bác sĩ trực lãnh đạo
- Báo bác sĩ phụ trách khoa
- Điều động kịp cấp cứu ngoại viện
- Báo trực điều dưỡng trưởng bệnh viện thông báo các khoa lâm sàng chuẩn bị nhận bệnh và hỗ trợ cấp cứu
- Giải quyết ngay lượng bệnh hiện có tại khoa cấp cứu
- Thực hiện các chỉ thị của BS trực lãnh đạo, phụ trách khoa

Bác sĩ trực lãnh đạo:

- Dự kiến số đội cấp cứu sẽ xuất phát
- Điều động các chuyên khoa cùng giải quyết số bệnh nhân đang nằm tại khoa cấp cứu để giải phóng mặt bằng
- Điều BS các lầu trại xuống hỗ trợ cấp cứu (nếu cần)
- Điều phối các lực lượng liên quan : phòng mổ, phẫu thuật viên, xét nghiệm, dược, bảo vệ,...
- Triển khai khu vực cấp cứu dự trữ (cô lập khu vực, bảo vệ, tăng cường nhân lực)

Bác sĩ phụ trách khoa:

- Điều phối lực lượng đang có mặt tại cấp cứu
- Điều động nhân viên khoa cấp cứu vào ứng trực, tổ chức chuẩn bị thêm mặt bằng, thuốc men trang thiết bị cần thiết,...sẵn sàng tiếp nhận bệnh
- Điều động xe cấp cứu của bệnh viện và các loại xe đang có xung quanh cùng hỗ trợ vận chuyển bệnh nhân khi cần

Điều dưỡng trưởng tua trực

- Bảo điều dưỡng trưởng bệnh viện
- Kiểm tra túi cấp cứu ngoại viện
- Kiểm tra thẻ đeo cổ có đánh số thứ tự (ký hiệu hiện trường), hồ sơ có đánh số thứ tự tương ứng
- Điều động ĐD-HL khoa cấp cứu cũng như của các đơn vị hỗ trợ làm việc theo yêu cầu BS trưởng tua, BS lãnh đạo khoa, BS trực lãnh đạo

Điều dưỡng trưởng bệnh viện

- Điều xe cứu thương (tùy theo yêu cầu)
- Điều ĐD-HL các khoa phòng xuống hỗ trợ cấp cứu
- Chuẩn bị băng ca, mặt bằng, thuốc men, trang thiết bị

2. Nhiệm vụ cụ thể:**Nhiệm vụ bác sĩ trực lãnh đạo bệnh viện, phụ trách khoa :**

- Điều động thêm các kíp cấp cứu ngoại viện hỗ trợ (tùy theo tình hình)
- Yêu cầu các đơn vị y tế trên địa bàn, các trung tâm cấp cứu, các ban ngành liên quan hỗ trợ,...
- Hỗ trợ cho lực lượng làm việc tại cấp cứu giải quyết các vấn đề khó khăn để hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao
- Nắm bắt tình hình báo cáo kịp thời cho giám đốc, lãnh đạo ngành

Nhiệm vụ bác sĩ trưởng tua :

- Điều phối nhịp nhàng các chuyên khoa để giải phóng mặt bằng, sẵn sàng tiếp nhận bệnh
- Điều động các bác sĩ trong tua vào vị trí thích hợp
- Nắm bắt tình hình thường xuyên báo cáo cho phụ trách khoa, trực lãnh đạo bệnh viện. Kịp thời xin ý kiến lãnh đạo khi có khó khăn

Bác sĩ điều trị cấp cứu:

- Sẵn sàng nhận nhiệm vụ theo sự phân công
- Phối hợp với các BS khác để giải quyết tồn đọng tại khoa
- Tiếp nhận các bệnh nhân được chuyển về từ hiện trường. Nhanh chóng phân loại nặng, trung bình, nhẹ đưa vào khu vực theo dõi thích hợp
- Sử dụng vòng đeo cổ, hồ sơ có đánh dấu tương ứng cho y lệnh kịp thời chính xác

- Phối hợp với các bác sĩ chuyên khoa giải quyết các vấn đề nổi bật sống còn của bệnh nhân
- Tích cực giải quyết bệnh để có mặt bằng theo phương châm nhanh chóng, chính xác, an toàn cho bệnh nhân
- Tiếp tục theo dõi đánh giá bổ sung điều trị cho những bệnh nhân còn lại ở cấp cứu
- Kịp thời báo cáo những khó khăn để có hướng giải quyết

Điều dưỡng trưởng tua cấp cứu

- Khai triển ngay phần tiếp nhận bệnh tại sảnh lớn bệnh viện
- Kiểm tra vòng đeo cổ + hồ sơ có đánh số thứ tự tương ứng (mang ký hiệu bệnh viện)
- Phối hợp với điều dưỡng trưởng bệnh viện chuẩn bị băng ca, mặt bằng, thuốc men, trang thiết bị
- Điều động ĐD, hộ lý thực hiện nhanh chóng, chính xác các y lệnh của bác sĩ
- Nắm bắt kịp thời tình hình bệnh báo bác sĩ trưởng tua, ĐD trưởng các vấn đề khó khăn về thuốc men, trang thiết bị, chuyên môn, nhân lực,...để cùng phối hợp giải quyết

Nhiệm vụ ĐD viên cấp cứu:

- Thực hiện nhanh chóng, chính xác các y lệnh của bác sĩ
- Theo dõi sát sao kịp thời báo tình trạng chuyển biến của bệnh nhân cho BS điều trị
- Phối hợp đồng bộ với BS, ĐD khác trong chăm sóc theo dõi bệnh
- Tuân theo sự phân công của BS điều trị, ĐD trưởng tua

Nhiệm vụ hộ lý:

- Chịu sự điều động của BS-ĐD trưởng tua
- Chuẩn bị băng ca, giường bệnh, vệ sinh khu vực,...sẵn sàng đón tiếp bệnh nhân
- Hỗ trợ ĐD vệ sinh bệnh nhân, chuyển bệnh, lấy kết quả xét nghiệm,...

Nhiệm vụ của dược:

- Sẵn sàng cơ sở thuốc khi được báo tin nhất là dung dịch để hồi sức
- Khi cấp cứu báo cần thuốc $\Rightarrow$ dược cử người đem thuốc cho cấp cứu

Nhiệm vụ xét nghiệm:

- Đáp ứng kịp thời xét nghiệm cần thiết cho cấp cứu hàng loạt
- Ngân hàng máu sẵn sàng máu phục vụ hồi sức cấp cứu, có thông tin cụ thể và kịp thời về nhóm, số lượng máu cho khoa cấp cứu và trực lãnh đạo

Bộ phận cung cấp O₂, điện:

- Đáp ứng O₂ trung tâm, O₂ bình cho cấp cứu
- Đảm bảo điện sử dụng khu cấp cứu

Tiếp liệu thanh trùng:

- Sẵn sàng bộ dụng cụ tiểu phẫu, trung phẫu,...
- Các dụng cụ thanh trùng để phục vụ công tác điều trị
- Khi cần cử nhân viên tại khoa cấp cứu để giao và nhận dụng cụ

Nhiệm vụ Xquang cấp cứu:

- Tại phòng cấp cứu máy cố định / 02 nhân viên; máy di động / 01 nhân viên
- Tại khoa Xquang mở các phòng cần thiết để kịp thời giải quyết cho cấp cứu : CT-Scan, DSA,...

Phòng mổ :

- Sẵn sàng nhân lực, dụng cụ phẫu thuật, thuốc men gây mê hồi sức đáp ứng nhu cầu phẫu thuật cấp cứu

Tổ tư vấn tâm lý:

- Phụ trách tiếp đón và giải thích cho người nhà, người tìm thân nhân khi có cấp cứu thảm họa. Đồng thời cũng phải có bộ phận tiếp đón hướng dẫn các phóng viên báo, đài, cơ quan truyền thông đại chúng.

Nhiệm vụ tổ bảo vệ:

- Chuẩn bị các biển báo dây chắn như đã quy định
- Nhanh chóng triển khai mặt bằng mở rộng cho cấp cứu
- Phân công người trực tiếp bảo vệ xung quanh khu vực mở rộng
- Luôn có nhân viên hướng dẫn các xe đến và ra từ cấp cứu những nơi quy định đã chuẩn bị trước của bệnh viện

Như vậy, tổ chức và thống nhất chỉ huy là rất quan trọng đối với cấp cứu thảm họa. Bên cạnh đó cần thiết đào tạo huấn luyện cứu hộ và cấp cứu cũng như trang bị đầy đủ các phương tiện vận chuyển hồi sức cấp cứu sẽ giúp chúng ta giới hạn được hậu quả của thảm họa và đem lại lợi ích cho các nạn nhân, hạn chế được thương vong đến mức thấp nhất.

Ghi chú: Riêng đối với cấp cứu thảm họa phóng xạ, cần có thêm yêu cầu riêng của cứu hộ chuyên ngành: ngăn chặn hiểm họa phóng xạ lan rộng, trang phục bảo hộ với phóng xạ cũng như bố trí thích hợp phòng cách ly và tẩy xạ cho nạn nhân cùng các thiết bị đo phóng xạ chuyên biệt (Dosimeter) đối với từng loại tia phóng xạ.